

תבָא ב

לאלקיים והוא הפרשן אליו. מעמי הארץ להיות לו עם סגולה".

הנבר והוא הפרשן מעמי הארץ וכרכמן בפנים.

— י"ל, שהוא בכדי : א) לחרץ התמי' : "האמרת"acha — הר' בלאה"ב' מובדל ; וכמו"כ — בנווג' לה"האמיר". ב) בהדגיש שלילת העין והפירוש אמיהה כפשותו — דברו (כ"א כויק לשון הכתוב "האמרת והאמיר" (בה"א) בפלון מפעיל (את השינוי שירק באםירה כפשוטה)

כ) הഫرشה וההבללה של ה' (מלך הנבר) וישראל (מעמי הארץ) היא כשה' הוא אך לאלקיים בפועל וישראל הם לו עם סגולה בפועל, ולא עיי אמריה של ישראל שת' יהיה להם לאלקיים ודרכו להתבלתי הקב"ה ישראלי היו לו עם סגולה,

ולבן מדיק רשי' "הבדלו" (ולא דק אמירה) אך . . הפרשן (ולא רק "דבר" דלקמן) אגין.

ועפ"ז מובן גיב' מה נתחדש (אש"ר וה' האמיר) הרים, הרי (כההמש בכתוב) מכבר דבר ל"ר.

(6) הטעם שרשי' בותח "והוא" ולא "זה" * (ביבחוב) י"ל, שבתו בא להגיש שהוא "מהה לננד מורה" ** ; עיי "את האמרת" — (הבדלת אותו) אך מלקי הנבר" יכו "זה" *** הפרשן אליו. ר'

(*) אכן יש גברר בדפוסים וכח"י שאלו ה' כתוב בפרש"י "זה" — ונראה מעתיק הקוו שבעג הה' גזאיו ועלה בדעתו שאין זה פרוש כ"א עיי הסופת אל"ף — "ותיגן" — והוא. *** להעדר גם מפרש"י בפסק ש לפנין' "habat bokerit hivim tshona leshna habah" — ראה בארוכה לקיש חיט' ע' 227 ואילך ואכ"ם.

****) ולהעיר שגמ' בכתוב הוא בלשון מזה לננד מדה : את ה' האמרת גוי' וה' האמיר (משא"כ בפרש"י שכך'ו שניינו שי"ז לפירושו) לא העתק תיבת ה').

(* בדפוס א' וב' כתבי רשי' ישתחז' — "והוא".

א. אין די פסוקים "את ה' האמרת היום להיות לך לאלקיים וגוי' וה' האמירך היום להיות לו עם סגולה וגורי" . שטעלט זיך רשי' אויף "הא' מרת והאמירך" : און איי מפרש : אין להם עד מוכיח במקרא. ולוי נראה שהוא לשון הפרשנה . והבדלה, הבדתתו, לך' לך' מלקי הנבר להיות לך

(1) פורשתנו כה, זי'ויה.

(2) יש להזכיר זה שמשמעות ב' התיבות בחד — אף שהן בשני פסוקים (ולכלורה הROL לפרש תחולת רק "האמרת" וואח"ז לפרש * "האמיר" — הפרשן אליו . סגולה") — כי

(נוסף על העיקר — מפני ששניהם מפרש אחד ובפירוש אחר, הר')

בזה מוגיש, אכן שנאמר אותו הלשון שתי פעמים — "האמרת והאמיר" — ב' * אין להם עד מוכיח כו", שא"א להוכחת מא' על השני (כי ב' מהם אין הוכחה לפירוש התיבה).

(3) בדפוס ראשון : המשכה והבדלה, והוא לבאו טה"ז, שהרי ממשיך לאח"ז הברהתו כו' ופרשן כי — ואנו מוכיר ל' המשכה כלל.

(4) בכמה דפוסים : הבדلت ; הבדלי ; הבדליין, אבל בדפוס ראשון הוא כבבניהם, ונראה שכ"ה הגירסת הנכונה, וכפשות המכון לשון רשי'.

(5) הטעם : 1) שרשי' מוסף אל"ף וע"ז ליז", ובפרט שזה מפורש בכתוב. ועוד ששלשי' בעצמו מעתיקו חוממי', אלהיות גז' לאלקיים "להיות לו עם סגולה" וא"כ הROL כפ' לשון. 2) להאריכות בפרש"י באנ דל' כוארה זיו לומר . . והבדלה הבדלה מלקי

(*') אבל אין להקשות, שלא יפרש כלל תיבת "האמירך" מכיוון שהתלמיד ידע זה כבר מפירוש "האמרת" — כי י"ג שזקון לפרש "זה" וא הפרשן כו"ז ולא "הבדלה" (ראה קמן סעיף ז').

דארף מען פארשטיין: ווי זאגט עס רשיי פרייער "אין להם עד כו'" און לעונט "שהוא לשון הפרשה והבדלה", בשעת ער אלין איי מסיס "ומצאי" להם עד והוא לשון תפארת כו'"?¹¹ האט מען געקענט אינגלערענען (בדוחק גדול), או דעם "עד" פון פסוק "ית' אמרו כל פועלין און" האט רשיי גע פונגען ערשת שפטערט, און ווי ער זאנט דעם לשון "ומצאי", און בת' חילא — בשעת דער מהדרא קמא — האט ער געהאלטן או "אין להם עד כו'"¹².

ס'איו אבער זיעיר שועוד איזו צו לעונגען, וויל
(א) אידיער רשיי האט געשרבין מיט א זדאות "אן להם עד מוכיח במקאי", האט ער געוויס נאכגעקקט אידער איבערגעטראקט גאנץ תנ"ד. היינס ווי האט ער ניט דערמאנט דעם "עד" פון יתאמרו גו'¹³?

(ב) לאחרי דעם וואס "מצאי" להם

ויש דפוסים שכ"ז בא בחצע"ג, ובדפוס ראשון — איננו וואה ליקון הערת 12; 14; 16.
(1) וכן בפרש"י לתהילים שם (וראה גם פירושו בברורות ה, סע"א) וחגגה (ג, סע"א): "יתאמרו — ישתבחו כמו האורת והאמירך".

(2) ועפ"ז יהי מובן מה שבדפוס הראשוני לא נמצא סיום פרש"י זה (ומי' צאתי כי) — כי התחלת הפרישת און להם עד כו"ז כבר נתרסמה במהדור'ך ובס' האי' הוא מהדור'ך. ואח"כ בשם רשיי כו"ז הוסיף (במהדור'ב) "ומצאי כו'".

(3) ובפרט שכן חמש למקרא כבר יודע מקרא זה, שהרי אומרו כל יומם רביעי, בשיד של יומם (שמקור לאמיריה זו הוא בסמ"ס טופרים רפי"ת. אבל במתוך (סקצ"ג) — שבodia'i בשיטת רשיי רבו הולך — הובאה החשזה דסוט תמי (ורק לשפט) ולא השיר עצמו. וראה אחרונים לטישוע או"ח סקל"ג. ואכ"מ).

דארף מען פארשטיין:
א) די ווערטער "להיות לך לאלא-קימ" און "להיות לו לעם סגוליה" שטייען דאך אין פסוק. איי לכארה גענוג או רשיי זאל זאגן "הבדלו לך מלקי הנבר והוא הפרישך אליו מי עמי הארץ" — וואס אויך דאן וויס מען או "הבדלו לך מלקי הנבר" איי "להיות לך לאלאקים" און "והוא הפרישך אליו מעמי הארץ" איי לה יות לו לעם סגוליה". צוליב וואס דארף רשיי מעתיק זיין די ווערטער וואס שטייען אין פסוק?

(ב) ביי דעם עניין פון "את ה" הא-מרת', וואס אידין האבו איסגעטילט דעם אויבערשטען מלקי הנבר, זאנט רשיי "הבדלתו כו'" ; אבער ביי "זה האמירך" וואס דער אויבערשטער האט אויסגעטילט אידין, זאנט ער "והוא הפרישן"¹⁴ : פארוואס בונגע צום אויבערשטען נוצט רשיי דעם לשון "הבדלה", און בנוגע צו אידין — דעם לשון "הפרשה"?

ב. דערנאגר איזו רשיי ממשיך ב- פירושו: "ומצאי להם עד, והוא לשון תפארת כמו יתאמרו" כל פר' עלי און"¹⁵.

ראה גוטין (גנ', ב) ע"פ זה: האמרת כי האמירך בו שאין אנו מعتبرין אותו כי ואף הוא כן, ויל שגט מסען זה מוסיף רשיי "לך" ו"אליו" [נוסף להמברא לעיל הערת 5], בכדי להדגש השיכרות (מזה ננד מורה) שבין שני העניינים: אתה הבדלו לך והוא הפרישך אליו.

(7) וואה הערת 5.

(8) ובתחלת העניין כותב "שהוא לשון הפרטה והבדלה" — בכדי להזכיר שבה- אמרה" ישנים ב' העניינים: הפרטה והבדלה.

וואא ליקון הערת 42.

(9) תהלים צד, 7.

(10) כן הוא ברוב הדפוסים שראיתי.

עדג' אן «האמרת והאמירך» זאל מיגען הפרשה והבדלה — ניט בלויו איז ניטה דערצ'ו קיין עד מוכיח, נאר סאיו ניטה דערצ'ו קיין «עד» בכלל — איז דעריבער רשיי ממשיך און ברעננט א צוויטן פירוש¹⁶ «ומצאתי להם עד והוא לשון תפארת בו», איז מען קשו אויך איינלארגען אן «האמרת והאמירך» איז לשון תפארת. אבער מצד דעם תוכן הענין — איז מער מסתבר צו לערנצען «שהוא לשון הפֿרְשָׁה וְהַבְּדָלָה», וואס דערפֿאָר בְּרִינְגְּטָן דאס רשיי אלס ערשותער פְּרוֹשׁ.

דאָרְפּֿרְשָׁף מען פְּאָרְשְׁטִין: וואס איז שועער איז דעם פְּרוֹשׁ «לשון תפֿאָרְתָּה», ביז איז מצד דער שׂוׂועַרְקִיטָּט לערנצען רשיי איז זיון ערשטען עיקְּרָה¹⁷ דיקְּן) פְּרוֹשׁ «לשון הפרשה והבדלה»,

קאַטְשׁן לאַ מְצָאָתִי לוֹ חֶבְרָה?

(16) בפרשֵי עה'ת (ברלין) — מה ד"ת: ... לעם סגולה [ד"א] (ומצאתי להם עד והוא לשון תפארת כמו יתאמרו כל פעלי און).

(17) במקביל לדוד כאן, שם שנראה לרש"י לפреш «שהוא לשון הפרשה והבדלה לה» ולא «לשון תפארת», הוא מתרוי טעמי חזא זאין הענין נמשך באמרו שבתחו לה יהוות לך לאקלים וועוד ואיך הוליל אמרת כמו שבחת ומאי האמרת. ובשלמא לפי הפרשה נחא שרך מצינו לעולם לשון הפֿרְשָׁה וְהַבְּדָלָה בְּלִשׁוֹן מְפַעֵּל¹⁸ אבל אם נפה רשות מל' תפארת קשה קצת".

אבל לבאי ביאור זה אינו מספיק, כי ב' קושיות אלו — שהן רק בזיהוי לשון הד'

כתוב, אין חוקות כ"כ בהקושא דלא מצאתי לו חבר" של הפֿרְשָׁה «לשון הפרשה וְהַבְּדָלָה», וכן מסתבר, שהוא שורה רשות רוצה לפреш

* כונתו לא «לשונו» גרידא של «הפי' השה וְהַבְּדָלָה», כי אם מוכן הפעולה: שינוי דבר הנפרש ונבדלו. ולהטייר «בשבח» — ביל' חכמים — «השוויח» (מײַשׁ דְּבָרִים). ובכ"ט, אף שאינו אלא דומה. וק"ל).

עד", האט רשיי געדאָרְפֿט — אין דער מהדורא בתרא — אַרְוִיסְנְעַמְעַן¹⁹ דאס וואס ער האט געשְׂרִיבְּן פְּרִיעָר «אֵין להם עד בו ולוי נראָה בו?»?

ג. מוז מען דעריבער זאגן, איז דאס וואס רשיי זאגט פְּרִיעָר אין להם עד און לערנט «שהוא לשון הפרשה והבדלה» — ניט לשון «תפארת», איז עס [ניט דערפֿאָר וואס ער האט פְּרִיעָר ניט געווואָסְט אָז די ווערטעָר «האמרת» און «האמירך» קען מען טיישן «לשון תפארת», נאר] מצד דעם וואס ער בעטט אן, איז און צער פְּסָק פְּאָסְט ניט (מצד תוכן ח' עניין) צו לערנצען «לשון תפארת», און דערפֿאָר לערנט ער «שהוא לשון הפֿרְשָׁה וְהַבְּדָלָה».

און דעריבער איז ער מדגיש «אין להם עד מוכיח במקרא» — ניט «אין להם עד» כל לי (וכמו בהמשך «ומי-מצאי להם עד») — מיינגענדיך דער מיט, איז אויב עס וואלט געוווען און «עד מוכיח» אויפֿן טייש פון «האָמרָת» און «האמירך», וואלט מען גען מוחוט איינלארגען איזו דעם פְּרוֹשׁ אויך אין אונזער פְּסָק — הגם איז מצד תוכן העניין איז שועער איזו צו לערנצען: נאר וויבאלד איז «אין להם עד מוכיח במקרא» (וויל' «האמרת והאמירך» איז ניט ממש בדומה צו «יתאמרנו»). איז בעסער צו לערנצען קומט אויס מצד תוכן העניין.

נאר היהת ווי מען געפֿיגְט ניט איז

(14) וגם אם נאמר שנתפרנס כהו, וכי בהערה 12 — הויל' כתוב במהדורא בת' רא בסוגנון של חיזיון — ולא «ומצאתי» שורהiosa שזה בא בהמשך ובהוספה למ"ש לפניו: «אֵין להם עד».

(15) ראה עדי' משכיל לדוד כאן.

«אמר» פון לשון הפרשה והבדלה (ויז רשי'ס פירוש עיקרי) — האט צו זיך ניט קיין דוגמא. אויך «אמר» מלשון תפארת — געפינט מען ערשות אין תהליים (יתאמרו כל פועלין אונ). אונ רשי' זאגט דערוייף דעת לשון «ומצאתה». אבער «אמר» מגורז ויאמיר — אין פון די גאנר אפט גענוצטע וווערטער אין חומש. אנהיבנדיק פון דעם דרייטן פסוק פון בראשית. היינט אונדוריואס לערדנט ניט רשי' אונ האמרת איז לישן אמירה?

ה. די קשיא איז נאך גראעסער האמרת און "האמירך" (מייט א' ה'א) איז לשון מפעיל. איז לוייטן פדרוש איזו "האמרת והאמירך" יינגען פון לשון אמרה איזו פארשטאנדיק בעפשתות וואס עס שטייט "האמרת בערשותן זאגן (מייט א' ה'א). וויליל "את ווועה האmirך" איז דער טייטש. כנ'ל', איז אידין האבן געמאכט דעם אויז בערשותן זאגן (אי ער ווועט זיין לך לאילקסט). וויה האmirך" — איז דער אויבערשטער האט געמאכט די אידין צו זאגן (אי זיי וועלן זיין לו לעם): אבער לוייטן פירוש "לשונן תפארת" (אי אידין זינגען מפאר איזו משבח דעם אויבערשטן, און דער אויבערשטער איזו מפאר איזו משבח איזין). האט לכארה בעסער געדארכט שטיין "אי מרת" (איויז ווי שבחת) איזו "אמירך". איזו ווי שיבחר) — אן א' ה'א.²²

או אמת טאכע, או קיין קשייא אוין
עס ניט, ואדרום מ'קען זאגן, או "הא"
אמרה" לשון מפעיל קומט דערפראָר
וועאס דורך דעם וועאס אידין זינגען

ד. דער אבן עזרא — ואס אויך ערד איז מפרש לוייט פשוטו של מקרא נגאר זיין דרכ איז פשט איז אנדערש פון רשי'ס) — לערטנט איז האמרת אויך איזן "מלשון גודלה" זי, אזוי ווי "ב' דראש אמיר". און דערנארך ברעננט ערעד נאך א פירוש פון ר' יהודה הלווי (אוון זאגט אויך אים "ויפה פירש") איז זיינען "מנורת ויאמר". און דער פירוש "אתה ה' האמרת גוי להיות לך לאלקים גנו וה' האמיר גוי להיות לו לעם סגוליה" איז זי, איז אידן האבן געמאכט דעם אויבערשטטען זאנן או ער ווועט זיין זיין "לאלקים". און דער אויבער שטער האט געמאכט די אידן זאגן אווי ווועלן אים זיין "לעם סגוליה". איז פארשטאנדייך פאָרוואָס רשי' וויל ניט לערנצען (אַפְּלִיו אַלְס אַפְּרִיש גונסף) איז "האמרת והאמיר" איז זי "מי לשון גודלה": וואוות דער מקור צו טיטישן האמרת מלשון גודלה איז פון פסוק "בראש אמיר", איז איז יונגעט פסוק טיטישט רשי' אמר [ניט] "נוף העலין" זי, נאר] "ענף" סחט.²²

ס"יאו אבער ניט פארשטאנדריך פאָרוֹאָס רְשִׁי וויל ניט לעדענען "האָ מְרַתּ" מלשון אַמִּידָה (ואָפִילוֹ ניט אלס פִּירֶושׁ נְסֻף — הַיְּפַךְ האָבָן עַזָּאָרָה, ווֹוָאָס זָגָט דּוֹקָא אוּרָה דַעַם טִיטִישׁ ווַיְהִי פִּירֶשׁ") :

(במיורשו הראשו) לשון הפרשה והבדלה
ולא לשון תפארת הוא (לא מצד טעם
אלל, ב"א) מצד הקושיא בתוכו העני שעל
פירוש זה, כדלקמן סעיף ז' .

23) כמושב' במשכיל לדוד כאן — נער
תק בהערה 17.

(21) כבמצוא"ז שם. וכ"ה ברד"ק שם.
 (22) וכ"ה בתרגום שם.

卷之三

ב' כט' ב' כט' ב' כט' (20)

Digitized by srujanika@gmail.com

וְיָה בַּתְּרוּגָם שֶׁמֶן. (22)

נען דעם פירוש פון "האמרת" מלשון אמרה — או דו האסט געמאכט זאגן — ווארום דער ענין או אידן מאכט דעם אויבערשטער זאגן "להיות לך לאקלים", פאסט בלויז ווען זיין פירן זיך אויף אין איז איזה הנאה וואס זאל פועלץ' כביבול בי דעם אויבערשטער או ער זאל וועלן זיין לך לאקלים²⁴.

מען קען אבער ניט זאגן או בכט יומן טווען אידן אועלבע זאגן וועלבע זאלן "באווירקן" דעם אויבערשטער צו זאגן או ער ווועט זיין לך לאקלים. אמת טאפע, או בכל יומן איי ה' אלקינה, ווי די הנאה פון אידן זאל נאר זיין — סיאו אבער ניט שייך זאגן, או בעת אידן פירן זיך ניט אויף זיין סידארף צו זיין ח'ה פועלץ' זיין יונען טאג די אמרה פון אויבערשטער להיות לך לאקלים.

דאס זעלבע איז אויך בנוגע צו "וה' האמירך הום להיות לו לעם סגולה": בעת דער אויבערשטער וויזט פאר אידן ניסים וכוכ'ו, איז איז שייך זאגן או דער אויבערשטער מאכט די אידן צו זאגן און וועלן "להיות לו לעם סגולה"²⁵. אבער אין א זמן ווען דער אויבערשטער פירט זיך מיט אידן ח'ז איז א הנאה היפכית פון "ונתני גשמייכם בעתם וגגו". קען מען ניט זאגן או אין יונען טאג מאכט ער אידן צו זאגן או זיין זינגען און וועלן זיין לו לעם סגולה.

דעריבער לערנט רשיי "לשון הפי"רשה והבדלה", וויל דער ענין וואס

(24) ובלשון הרaby'ן כאן: כי עשית היישר עד שיאמר. וудאי ברשב"ם כאן: מתרך שכבות מצוחיו.

(25) ראה רשב"ם כאן: אמרה ונחת רצית שחיה לו לעם לפי שעשה נסימ' וגבורה.

מפאר דעם אויבערשטער, ווערט כביבול דער אויבערשטער מפואר; און דאס זעלבע אויך, פארשטייט זיך, בנוגע וואס דער אויבערשטער איי משבח אידן. סיאו אבער כמובן פיל גלאַ טער צו לערגען האמרת און האמירך פון לשון אמרה²⁶, וואס דאן איז פארשטייט האמרת (מייט א ה'א) כנ"ל. איי פארוואס לערנט רשיי — עכ"פ אלס זיין צוויטן פירוש — "לשון תפארת", און ניט "לשון אמרה"?

ו. איז דער ביאור בכל זה: די פוסקים "את ה' האמרת הום גו" קומען ב' המשך צום פריערדיקן פוסוק "הום הזה ה' אלקיך מצוך גו".

דעראפון איי פארשטייט, או דער "היום" וואס שטייט איי די צוויי פסוי' קים — "את ה' האמרת הום גו" און "וה' האמירך הום" — איז דער זעלבע ער טאג פון דעם פריערדיקן פוסוק, וואס דאס מינט יעדרער טאג, ווי רשיי טיטשת דארט אפ דעם הום הזה²⁷ — "בכל יומן כוכ'".

אונ דעריבער קען רשיי ניט לערי

(24) עוד מעלה בהפי' שהאמרה והא מירך²⁸ הם "מנזרה ויאמר" על הפי' שם כל תפארת: ל' הכווב שהאמרה נוי' היה (ל' תעדי) לך לאקלים גו' האמירך גו' היה להיות לו לעם סגולה גו' משמעו, שהענן ד'ה אמרת ודאמירך²⁹ הוא שלאהרו זה היה הקביה "לך לאקלים" וישראל היה לו לעם סגולה — אבל להפי' "לשון תפארת", היה (לא שאחמי) שתפארת כי' היה לך לאקלים וישראל היה לו לעם סגולה, כי' בא בהפי' — שעיי הבפועל שה' נהי' (כבר) לך לאקלים וישראל נהי' לו לעם סגולה — בא התפארת והשנתה.

(25) דפשיטה שאין צריך לחזור בכל פעם באותו העניין ולהזכיר "הזה".

און דערמיט ווועט אויך זיין פֿאַרְ
שְׂפָאָגְנְדִּיקְ, ווֹאָס אַין זַיְן פִּירֶושׁ לְשׁוֹן
הַפְּרֵשָׁה וְהַבְּדָלָה, בָּאָגְנוֹגְנְטְ זַיְן נִיטְ
רְשִׁיְ מִיטְ זָאָגְן "הַבְּדָלוֹת לְךָ מֶלֶךְ
הַגְּנֶכֶר וְהַוָּא הַפְּרֵישָׁךְ אַלְיוֹ מַעֲמִיכְ הָ
אַרְצָן", נָאָר עַר טִיטִישָׁטָ אַוִיס אַזְן "הַבְּ
דָלָתוֹ לְךָ מֶלֶךְ הַגְּנֶכֶר" אַזְן "הַחִוָּת
לְךָ לְאָלָקִים" אַזְן "הַוָּא הַפְּרֵישָׁךְ אַלְיוֹ
מַעֲמִיכְ הָאַרְצָן" אַזְן "הַחִוָּת לוֹ לְעַם
סְגָולָה" — אַזְן באַ בִּינְדָן שְׂרִיבֶט עַר
נוּטְ גּוֹ.

וּוַיַּלְפּוּן פְּשָׁטוֹת לְשׁוֹן הַכְּתוּב אַיְן
מִשְׁמָעַ, אַזְן דָעַר "הַאֲמָרָת" אַיְן נִיטְ
בְּלִיאוֹן לְהִוָּת לְךָ לְאָלָקִים גַּאֲרָ אַוְיךְ
לְלִכְתָּ בְּכָל דְּרָכָיו גּוֹ, אַזְן אַוְיךְ
דָעַר "הַאֲמָרָךְ" אַיְן נִיטְ בְּלִיאוֹן לְהִוָּת
לְאָלָקִים" קָוָמָט צָוָם אָוִיסְדָּרוֹק בְּגַלְוִי
אַיְן "לְלִכְתָּ בְּדָרְכָיו גּוֹ"; אַזְן אַוְיךְ
אַוְיךְ דָעַר שְׁבָח וְתִפְאָרָת פּוֹן אַיְן אַיְן
(בְּעֵיקָר) וּוּעָן זַיְן זַיְנְעָן נִיטְ בְּלִיאוֹן אַזְן
יּוֹם, זָאָגְטָ דָעַרְבִּיעָרָ רְשִׁיְ אַזְן דָעַר
עַיְקָר פּוֹן הַאֲמָרָת אַזְן הַאֲמָרָךְ, אַוְיךְ
וּוֹאָס דָעַר פְּסָוק זָאָגְטָ "הַיּוֹם" (וּוֹאָס
מִיְּנַטְסָ יְמָדָר טָאָגָ). אַזְן לְהִוָּת לְךָ
לְאָלָקִים אַזְן לְהִוָּת לוֹ לְעַם סְגָולָה.

ה. דָעַר חִילּוֹק צְוִוִּישָׁן לְשׁוֹן "הַבְּ
דָלָה" [הַבְּדָלוֹת לְךָ כּוֹ] ווּאָס רְשִׁיְ
נוֹצָט בְּנָגָעָ דָעַם אָוִיבָּרְשָׁטָן, אַזְן
לְשׁוֹן²⁸ "הַפְּרֵשָׁה" [נָהָא הַפְּרֵישָׁן כּוֹ]
וּוֹאָס עַר זָאָגְטָ בְּנָגָעָ אַיְן — בְּעַת
מַעַן אַיְן מַחְלָק צְוִוִּישָׁן דִי צְוִוִּישָׁן
לְשָׁוֹרָה²⁹ — בְּאַשְׁטִיטָ דָעַר חִילּוֹק אַזְן
בְּהָמָעָנִים וּמַהְמָהָם:

(31) המדבר בלשון חכמים (ופְּרֵשָׁי), כי
בל' תורה לא נמצא ל' "הַפְּרֵשָׁה".

(32) כי בכמה מקומות — ב', הלשונות
משמשים לאותו העניין. שכן התרגום ד'הבר-
דלה³⁰ בר' הוא "הַפְּרֵשָׁה" (ראה לדוגמה:
בראשית א, ה. וקרא א, י). נזכרים כי,
וועוד.

(33) רְשִׁיְ יְתֻרוֹ (יט, ה. הובא לקמן
בְּפְרֵשָׁי).

אַיְן טִילְן אַוִיס דָעַם אָוִיבָּרְשָׁטָן
מַאלְקִי הַגְּנֶכֶר אַזְן ווּאָס דָעַר אָוִיבָּרְ
רְשָׁטְעָר טִילְלָט אַוִיס אַיְן מַכְלָ העִמִּים
אַיְן בְּכָנְגָעָ יְמָם³¹: אַיְן ווּאָס פָּאָר אָ
מַצְבָּ אַיְן זָאָלָן גַּאֲרָ זַיְן, אַיְן בִּי זַיְן
אָלְעָמָל פָּאָרָאָן דִי הַכְּרָה אַזְן דָעַר
אָוִיבָּרְשָׁטָר אַיְן זַיְעָר גַּט³²; אַזְן
אוֹרִי אַוִיךְ בִּיְם אָוִיבָּרְשָׁטָן, זַיְנְעָן
אַיְן אָלְעָמָל אָוִיסְגָּעְטִילָט פּוֹן אָלְעָמָל
פָּעַלְקָעָר, זַיְן זַיְנְעָן זַיְן עַם סְגָולָה³³.

ז. מַטְעָם זה ווַיַּלְפּוּן רְשִׁיְ אַוִיךְ נִיטְ
לְעַרְבָּעָן (אַיְן זַיְן עַרְבָּעָן פִּירֶושׁ). האַ
מְרָתְ וְהַאֲמָרָךְ "לְשׁוֹן תִּפְאָרָת" — ווַיַּלְפּוּן
דָעַר שְׁבָח אַזְן תִּפְאָרָת פּוֹן אָוִיבָּרְשָׁטָן
אַיְן (בְּעֵיקָר) — ווּעָן דָעַר "הַחִוָּת לְךָ
לְאָלָקִים" קָוָמָט צָוָם אָוִיסְדָּרוֹק בְּגַלְוִי
אַיְן "לְלִכְתָּ בְּדָרְכָיו גּוֹ"; אַזְן אַוְיךְ
אַוְיךְ דָעַר שְׁבָח וְתִפְאָרָת פּוֹן אַיְן אַיְן
(בְּעֵיקָר) ווּעָן זַיְן זַיְנְעָן נִיטְ בְּלִיאוֹן אַזְן
עַם סְגָולָה — אַזְן אָזְרָדְחָבִיב³⁴
בָּאָמָל פּוֹן "וְלִשְׁמֹר כָּל מִצְוֹתָיו
דָא דָעַר פָּעָל פּוֹן" — נִגְרָאָן סְאַיְן
קָעָטִיק — דָעַרְבִּיעָרָ לְעַרְנְטָ רְשִׁיְ
"לְשׁוֹן הַפְּרֵשָׁה וְהַבְּדָלָה", ווּאָס דָעַר
עַנְיָן אַזְן אָלְעָמָל בְּגַלְוִי.

(28) ואפשר לומר (בָּה) יינה של תורה
שבפְּרֵשָׁן, שהענין ד'האמירך — ה'פרישן
אליו ממעמי הארץ" בְּכָל יּוֹם, ה'ה מ"ש
בשוו"ע אדר"ז (ספ"ז ס"ד) וולפי דברי ה'
מקובלים שברכו אלוי (שברכו בְּכָל יּוֹם)
הן על יציאת נשמו בלילה שלא נבק
בָּה נשמת נכרי כי".

(29) שהרי ישראל הם תמיד מאמינים
בָּנֵי אֱמִינָה (שבת צ, א. וראה פרשי
שמות ז, ב.).

(30) להעדר מפרש"י נזכרים (כט, יב)
ולפניהם והבחוקותי (כה, מ"ד) בלק (כט, כא)

(31) רְשִׁיְ יְתֻרוֹ (יט, ה. הובא לקמן
בְּפְרֵשָׁי).

דער לשון "הפרשה" ווערט גענוצטן,
עפ' רובו, זוען אויך די זאך פון
וועלכער מען האט מפֿרײַש געווונ —
בליבט איבער לאחריה ההפֿרשה, אָזְוִי
וּתְרֻמָּה אָזְנָחָלָה וּזְאָס וּעְרָט אָזְיךָ
אַגְּגָעָרוֹפָן (אַין פְּסוֹק) מִיטָּן נָאָמָעָן
תְּרוּמָה⁽³⁶⁾, אָזְ נְאָמָשׁ זֵי האָבָן נִיט
קִיּוּי באַשְׁטִימָן שִׁיעָר (וּיְמַעַּשֶּׂר אָן
תְּרוּמָתָ מַעַשָּׂר⁽³⁷⁾) אָן מַקְעָן אָזְ זֵי
מְרַבָּה זִין, אַין "הָאָמָר כֹּל גְּרוּבִי
תְּרוּמָה וְכֹל עִיסְטִי חָלָה לֹא אָמָר
כְּלָוָם, עַד שִׁישִׁיר מְקַצְתָּה"⁽³⁸⁾, וּוַיְלַעֲדָר
גָּדָר פָּוֹן "תְּרוּמָה" וּוּאָס מִינִינָס "הָפֿרָשָׁה"⁽³⁹⁾ אַין — "מְרַדִּים קָצָת וּשְׁאָר
קָצָת"⁽⁴⁰⁾;

משא"כ בי "הבדלה" אַין גַּעַגְעָן נָאָר
די זאך וּוְעַלכָּעָן מעָן אַין מְבָדֵל —
סְאָאוּ אַבְּעָד נִיט גַּעַגְעָן אָזְ דַּעַם עַנִּין⁽⁴¹⁾
צי אָזְיךָ די זאך פָּוֹן וּוְעַלכָּעָר מעָן
טִילְטִיל אִים אָפָּוּ וּוּעָט פָּאָרְבְּלִיְינָן אַדְעָר
נִיט.

ג) בנוגע תוקף הפעולה: הבדלה
אַין אַ שְׁטָאַרְקָעָרָעָרָא, אַ וּוַיְתְּעַרְעַרָּא⁽⁴²⁾
אַפְּטִילְיָן פָּוֹן דַּעַר זאָךְ וּוּאָס מִתְּלִילָט
אַפָּ.

(36) שלח טה ייטיכא.

(37) רבב"ם הָלֶל מעשר פ"א ה"ג. הָלֶל
תְּרוּמוֹת פ"ג ה"ג ו"ג.

(38) משנה ה"ה הָלֶל בְּכוֹרִים ר'פ'ה.

(39) ר'ש"י ר'ב' תְּרוּמָה.

(40) דרב"ג הָלֶל בְּכוֹרִים פ"י ה"ה, וּרְאָה
פְּרִשְׁׂי שְׁלָח טה, ס"א).

(41) להערי מפ' נאכבים שם.

(42) שלכן בפרש"י כאן כתוב "לשון
הפרשה והבדלה" (היפ"ן הסדר בכתב
האמרת הבדלהו) ואח"כ "האמירך (הפֿרָשָׁה)".

כִּי הַבְּדָלָה מְתְּחִילָה בְּהַפְּרָשָׁה ; מִשְׁא"כ בְּפִי
רֹושׁ "לֹא נִפְלָאת הִיא מְמָר" — שְׁהָסֶדֶר
בְּהַכְּתוּבִים שֵׁם (נִצְבָּם לְאַיִלָּם) הָאָבוֹרָךְ
לֹא זו אָפָּוּ זו — כתוב (ר'ש"י וְאָרָא ח'
יח) : לֹא מוּבָדָלָה וּמוּפָרָשָׁת הִיא מְמָר.

א) בנוגע דעם אוֹפָן וּיְדִי צְוִויִי
וְאָכוֹן זִינְגָּעָן גַּעַגְעָן פָּאָר דַּעַר הַבְּדָלָה
וְהַפְּרָשָׁה :

דַּעַר לְשׁוֹן הַבְּדָלָה (אַפְּטִילָן) פָּאָסֶט
(בְּעֵיקָר), זַעַן פְּרִיעָר זִינְגָּעָן זֵי גַּעַגְעָן
נָאָר בְּסָמִיכָות זָה לְזָה, אַבְּעָר אַוְיסְגָּעָז
מִישְׁטָ צְוִישָׁן זִיר זִינְגָּעָן זֵי נִיט גַּעַגְעָן
זַעַן⁽⁴³⁾.

אָזְוִי וּיְדִי "וּשְׁסָע אָוֹתוֹ בְּכָנְפִין לֹא
יְבִידְלָן"⁽⁴⁴⁾, אָזְ דִּי צְוִויִי חַלְקִי הַעוֹף
זִינְגָּעָן צְוִישָׁן זִיךְ נִיט אַוְסְגָּעָזְשָׁט
— זֵי זִינְגָּעָן בְּלוֹיוֹן נָאָעָטָן וְמַחְוּבָר
אַיְנְעָרָ צָם צְוִוִּיטָן, אָנוּ דַּעַר פִּירְשָׁ
פָּוֹן "לֹא יְבִידְלָן" אַיְזָ אַיְנוּ מְפָרְקוֹן⁽⁴⁵⁾
— עָרָ זָאָל נִיט אַפְּטִילָן אַיְנְעָם פָּוֹן
דָּעַם אַנְדָּעָן :

מִשְׁא"כ דַּעַר לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה (אַפְּשִׁידִין)
לִיְגָט זִיךְ (בְּעֵיקָר) בְּעֵת פְּרִיעָר אַיְזָ
דַּעַר דְּבָר הַנְּפָרָשָׁ גַּעַגְעָן אַוְסְגָּעָזְשָׁט
מִיט דִּי אַנְדָּעָרָ זָאָכָן, אָזְוִי וּיְיַהְרָגָה
תְּרוּמָת וּמְעַשְׂרָתָה, וְאָס פָּאָר דַּעַר הַפְּרָשָׁה
רְשָׁה — זִינְגָּעָן דִּי חַטְּעִין וּכְוֹן פָּוֹן דִּי
תְּרוּמָה וּמְעַשְׂרָתָה וְחוֹלִין גַּעַגְעָן מְעוֹרָב
— אַיְזָ דַּעַם טָבָל.

ב) בנוגע צְוִי זָאָכָן (וּוְעַלכָּעָן מִאיָנָי
מְבָדֵל אַדְעָר מְפֿרָשָׁה) וּיְדִי זִינְגָּעָן
נָאָר הַבְּדָלָה וְהַפְּרָשָׁה :

(43) וגם בְּוַיְכָרְלָן בֵּין תָּאָרָר וּבֵין הַחַדְשָׁה
(בראשית שם) "שְׁלָא יְהִי מְשֻׁתְּמָשִׁין
בְּעַרְבּוּבָרָא" (פִּי השְׁנִי — לְפִי פְּשָׁטוֹ —
שְׁבָרְשִׁי שם) — חַרְבִּי הַעֲרֻבּוּבָרָא הָאֵ

(44) שהאָרָר וְהַחַדְשָׁה עַצְמָם הוּא מְעוֹרָבִים
(וכבço בהפרשת חַרְבּוּבָרָה וּמְעַשְׂרָתָה, שְׁקוּדָם
ההַפְּרָשָׁה כֹּל הַחַטְּעִין וּכְוֹן מְעוֹרָבִים) שְׁהָרָי
— לְפִי פְּשָׁטוֹ — אָוֹר דַּוחָה חַוְשָׁן ; כִּי
אָמָן

שְׁהָיוּ מְשֻׁתְּמָשִׁין שְׁנִיהם הָן בַּיּוֹם וְהַנְּ
כְּלִילָה, וְעַנְנָן הַבְּדָלָה הָאָרָר — כְּסִיּוֹם ר'ש"י
שם — שְׁקָבָעָ לֹהֶה תְּחִימָה בַּיּוֹם וְלֹהֶה
תְּחִימָה בְּלִילָה.

(45) וַיְקָרָא שם.

(46) ר'ש"י שם.

א) פאר דער הפרשה זייןגען אידן געוווען מעורב צוישן אנדערע פועל-קער — ווי דער לשון הפסוק "ל-קחת לו גוי מקרב גוי".

ב) אויך לאחרי ווי דער אויבער-שטער האט אויסדערוילט אידן צו זיין סגולה מכל העמים, איז ניט בלויין ויאס די אנדער אומות זייןגען ניט נחבטל געוואָרַן, נאָר אָדרְבָּה — די חיבָּה פָּונְדָּעַם אויבערשטיין צו אידן וואָס בלויין זיי האט ער אויסגעקליבָּן לעם סגולה, ווערט באָוֹוַן דוקאָ דורך דעם וואָס "לי כל הארץ" און אָפֶּעֶב "זההיתם לי סגולה מכל העמים".

ט. אָבעָר רְשִׁיָּה בָּאוֹנוֹגָנָט זִיךְן נִיט מיטָן פֵּי אוּ "הָאמָרָתָה וְהָמִירָךְ" זייןגען לשון הפרשה והבדלה — וויל "לא מצאי לו חֶבֶר"

— דעריבער איז ער ממשיך (אלס אַ צוּוִיטָן פֵּי) "ומצאי להם עד והוא לשון תפארת", או מ'קען אויך טיטישן האמרת און האמִירָךְ פָּונְדָּעַם תפארת — וואָרומָן אויך דאס וואָס דער אוּיָה בערשטער איז "לְקָדְלָקִים" און אידן זייןגען "לו לעם סגולה" איז אַ תפארת און אַ שבָּחָה. און וויכאלד איז דער עניין איז דאָר "בְּכָל יּוֹם" (כְּנֵיל סְזָן), פאָסְטָה דעריבער צו זאגן את ה' הא' מרת הָיוּם גּוֹ וְהּיָה האמִירָךְ הָיוּם — אויך לויטן פִּירְוָשׂ "לשון תפארת".

י. פָּונְדָּעַם דִּי עֲנֵינִי "יִנְהַהֵּל תּוֹרָה" אַין פרשי דידן:

עס שטיטיט אַין מהרש"א⁴⁴ או "את ה'" האמרת גּוֹ וְהּיָה האמִירָךְ גּוֹ" אַין

(44) יאתהנן ד', לה.

(45) יתרו יט, ה, פרשי שם.

(46) לברברית ה' א — הובא באוה"ת פרט צהנו ע' תרגמן.

מצד אַט די חילוקים צוישן ל' הבדלה און ל' הפרשה, זאגט רְשִׁיָּה "הבדלוּתוֹ לְכָל . . הָפְרִישָׂךְ אַלְיוֹו":

לגבִּי דעם אויבערשטיין פאָסְטָה בע' סער דער ל' "הבדלוּתוֹ לְכָל מאָלְקִי הנְּכָר", וויל

(א) אויך פָּאַר דעם ווי "הבדלוּתוֹ" איז (אַפְּילָו מִצְדָּקָה בְּנֵי אָדָם) ניט שיך זאגן אוּ ער אַין מעורב ח"ז מיט "אלְקִי הנְּכָר" וואָרומָן אַפְּילָו אוּהָעָז ווַיְיַעַן אוּ דער אויבערשטיין אַין גְּרָעֵסְעָר אַון אַפְּגַּעַן דְּנָעָר פָּונְדָּעַם כּוֹבָבִים וּמוֹלָות כֵּי — קְרוּ לִי "אלְקָאָדָלָאָלְקִיאָה" — זַיְזַיְזַיְזַי נָאָר אַזְזַי אַזְזַי אַזְזַי בְּעָרָךְ (בְּסְמִיכּוֹת) להשרים וכ'ו' (וואָס דעריבער האָלְטָן זַיְזַי אַזְזַי דִּי שְׁרִים כֵּי זייןגען "אלְקִיאָה"). אָבעָר אַידן זייןגען מְבָדֵל דעם אויבערשטיין פָּונְדָּעַם אלְקִי הנְּכָר, אוּ ער אַזְזַי נִיט בְּעָרָךְ כָּל וְכָל כֵּי.

(ב) דער אַופָּן פָּונְדָּעַם "הבדלוּתוֹ" אַין דאָר [ניט אַזְזַי אַלְקִי הנְּכָר זייןגען אויך עפָּס. ח"ז, נאָר דער אויבערשטיין אַין גְּרָעֵסְעָר פָּונְדָּעַם זַיְזַי — "אלְקָאָלְקָאָה", נאָר] אַזְזַי אַלְקִי הנְּכָר זייןגען כָּל קִין זַאָךְ נִיט⁴⁵ — וּבְמִילָאָ קָעָן מען דאָר נִיט נַזְצָן דעם לשון "הַפְּ" רְשִׁיָּה מאָלְקִי הנְּכָר" (וואָס ווַיְיַעַן אַזְזַי זַאָךְ פָּונְדָּעַם מְאַרְבָּה מְאַרְבָּה מְאַרְבָּה). אַון דעריבער זאגט רְשִׁיָּה "הבדלוּתוֹ כֵּי".

משאָכְבָּ לגבִּי אַידן זאגט רְשִׁיָּה "זהו הָפְרִישָׂךְ אַלְיוֹן מְעַמֵּי הארץ", וויל

(43) מנהות קי, א — הובא בפרשיה מלacci א, א.

(45) להעיר ממקילה ואָרְשִׁי יתרו ב, ג (וכ"ה בספרי ורשי עקב יא, ט): אח' רים לעובדייהם צועקים אליהם ואינם עוננים אותו.

חדש אלול טילט זיך אויס פון
אלע אנדערע חדשים (אפיקו פון חדש
תשרא) אויך דערמייט וואס יעןן טאג
פונגען חדש ⁵² זאגט מען (צוווי מאל ⁵³)
דען מזומר לירוד ה' אורי ⁵⁴.

אייז ידוע וואס שטיטי אין חסידות ⁵⁵
— מיוםס על מרז'ל "בתחללה אתה
אומר אחת שאלתי שבתי בבית ה'
ואה"כ אתה שואל כמה שאלוות להחות
בגועם ה' ולבקר בהיכלו וגוז" ⁵⁶ —
או "שבתי בבית ה'" אוין דער כלל
פון אלע שפעטר אויסגערטענצע עניינַי
ニム, און דעריבער (קען זיין איז) "אתה
אומר אחת שאלתי".

פונגעטטוועגן, באטש "שבתי בבית
ה'" אוין דער כלל (און "אחד") פון
די אלע ענינים וואס שטיען שפעטר
— איין פארשטייניך, או אוייך דער
כלל איין א פרט לגביה די ענינים וואס
שטיען איזן די פרייערידיק פוסקים,
ובפרט לגביה הווי אורי יושע גוי הווי

(52) שזה מוכחת שזהו עניינו של החדש.
משא"כ בתשרי הרי אומרים רק עד אחר
הו"ר (הדייעות בזה ראה מטה אפרים סטקי
פ"א ס"ג, שער הכלול (להרא"ז לאווארט)
פמ"ה סק"ז). — וב證מ"ה המבואר (לקו"ש
ח"א ר"פ אמר) בעניין השיכנות וספה"ע
לחודש אידיר (אף שגם בניסן וסינן ישנה
ספה"ע), שספה"ע היה בכל הימים וחדש
אייר.

(53) להעיר מהזיל לדשנים ליום (ה'
תמיינס) — מכפרים שאין עון (במבד"ר
כ"א, בא, תנומה פונס יג), ויל' ומה
סמרק למגהנו לומר בשינוי — בתפלת ה'
מנחה (ראה שער הכלול פ"א ס"ק כת').
(54) מטה אפרים שם. וש"ג, אדר"ז בס"י
דורו, ובארוכה ע"ז — שער הכלול שם.
וש"ג.

(55) ראה לקו"ת ס"פ מסע' (מהרב המי-
יגר). אורה"ת עקב ע' תקעה ואילך. ד"ה
אני לדודי תרכ"ט. וועה.

(56) כ"ה הלשון בלקו"ת שם ממדרש
תהלים ולקוט עה"ט אחת שאלתי (תהלים
כו, ד).

בדוגמת דעת ענן פון "אני לדודי
ודודי לי".

ויאס עפ"ז איז פארשטייניך די
שייכות מיוחצת פון די פוסקים בפרט
או חדש אלול ⁵⁷, אע"פ ויאס זיין זיינען
דאך "היום" "בכל יום", כניל — וויל
דען פון אלול איז ⁵⁸ כהסדר ב-
הפסוקים "האמרת" דערנאנך "האמירך"
(פרייער) "אני לדודי" (און דערנאנך)
ודודי לי" (ו"ת אלול ⁵⁹).

און מיט די צוווי פירושים אין
האמרת והאמירך" — לשון הפרשה
והבדלה און ל' תפארת — איז רשי"
מרמו דעת סדר העבודה פון חדש
אלול: און פרייער דארכ' זיין די עבורה
פון "הפרשה והבדלה" און דערנאנך די
עבודה פון "תפארת", כדלקמן.

יא. ווועט מען דאס פארשטיין ב-
הקדמים, איז די שייכות פון די צוווי
פוסקים צו חדש אלול און ניט בלוי
מצד סדר הכתובים — איז "את ה'
האמרת" קומט פאר "ויה" האמירך"
אווי ווי אלול וואס אני לדודי קומט
פאר וודודי לי [גיט ווי ניסן], וואס
זיין סדר איז נגלה עלייהם ונגאלם ⁶⁰,
דודי לי (און דערנאנך) זאנני לו ⁶¹,
נאך אוייך מצד דעת וואס די פרט
הענינים אין די פוסקים זיגען בהתאם
זו די ענינים פון חדש אלול.

(47) להעיר משליה חלק תושבי'ך ר"פ
וישב. תורה אדה"ז (היום יומן ע' קפ).

(48) ראה אורחית שם ע' תורה: וא"כ
זה גיב עין אלול.

(49) אבורהם סדר תפלאת ד"ה ופירושה
בשם הדרשנים. פע"ח שער ר"ה פ"א. לקו"ת
ראה לב. א. ועוד.

(50) הגודה ש"פ.

(51) שה"ש ב. טן. וראה רשימות הצע"ז
לש"ש (תשכ"א ע' קמו) (אה"ת שה"ש ח'ב ע'
תקמג). רד"ה זודי לי תרכ"ז.

זו יאנן נאך מאוות עוהַיָּה, כאטש ער
וויס איז בשעה זו — אין דורך דעם
יאנגן זיך וווערט ער ח'ז'ו גפרד פון

התקשרות באקליט —
אויף דעם קומט דער "אחת שאלתי
גו' שבתי בבית ה' כל ימי חיין", ער
זאל מעורר זיין דעם רצון חוק (בין
או דער רצון וווערט זיין איינציגקען
בקשה — אחת שאלאטי) צו געפינען
זיך בבית ה' אין אונן פון עכבה
וקבעו ("שבתי"⁵⁹) כל ימי חיין:

ס'איו דאך אבער מעגלעך איז ער
זאל פארבליבן בי' דער התערורות
כללית וווצון כליל' און אין פרטיט
זאל ער דורכפלאן — אויף דעם קו'
מען גליך דע' בקשות פרטיטות: לחוזות
בנעם הוּי ולבקר בהיכלו וגו'.

יג. דע' זעלבע דריי ענינים הנ"ל
זינגען פראאנן אין את ה' האמרת גו'
וה' האמירך גו', און אין יעדערן פון
זיי — סי אין "האמרת" (אני לדוד)
סי אין "האמירך" (ודודי לי):

דער ערשותער כל איז "את ה'
האמרת וה' האmirך" — דער קללות
דיינער פארובנד פון אידן מיטן אווי'
בערטטען און פון אונט אובייערטטען מיט
אידן, און איז און אונן וואס האט נאך
ניט קיין גענויום פֵי — "אן להם
עד" — בדוגמת דער ידיעה והכרה
(כללית) או הוּי אויר ווישע און הוּי
מען חיי⁶⁰:

(59) ראה פרשי וירא כא, לה. ר"פ
וישב: ווישב . . . בשלות. ריש פרשנותו.
ובכ"מ.

(60) גומ' בוה — שני עניינים: "הוּי"
אויר ווישע" וכוכן "הוּי" מען חיי" — דכא
מלמעלה, דוגמת "הוּי האmirך"; האומר
(וממשין) את זה — לדוד (נעימים זמירות
ישראל — כאריה ישראל) — דוגמת "את
הוּי האמרת".

מען חיי גו' וואס בתחלת וואש ה'
מוזמור.

ד.ה. איז גאך דער ערשותער כלל
אייז דע' ידיעה והכרה או הוּי אויר
וישע גו' הוּי מען חיי גו' וואס
דרפנון קומט דערנאנר דער אהט ש'
אלתי גו' שבתי בבית ה' גו', און
דאך קומט שפטעטער און דע' פרטיט
לחוזות בנעם הוּי ולבקר בהיכלו וגו'.

יב. און דע' דריי ענינים דרייקן
אויס דעם סדר ואונן העבודה פון
חדש אללו — זמן⁶¹ התשובה:

מצד דעם ריבוי העלומות והסתירות
שביעולם, קען מען אמאל זיין (בגוע
ענינים פרטיטים עכ"פ) אין א מצע פון
"שוכחים את האמת"⁶², און א איד זאל
ח'ז'ו פארונגען אויפן "אמת הוּי", אויף
זיין שייכות מיטן אויבערשטן, בז' און
ער זאל (בכמה ענינים) זיך אויפרין
באופן אועס איז ניט ניכר דער
ונפלינו⁶³, דער להבדיל בין ישראל
לעמים.

אייז בשעת עס קומט חדש אללו
אייז דע' ערשותער זאל הוּי אויר ווישע
גו' — דע' ידיעה והכרה או ער איז
פארובנדן מיטן אויבערשטן:
אבער דאס אלין איז ניט מספיק,
וואורום לפעמים קען זיין או ער גע'
דייניקט טאקט איז ער איז א איד
אונ איז פארובנדן מיטן אויבערשטן,
אבער דער יצח"ר רעדט אים איז זיך

(57) ראה טואו"ח סתקפ"א ונ"כ. ובכ"מ
בספרי מוסר וחסידות.

(58) לשון הרמב"ם (היל' השובה פ"ג
ה'ז), בוגע לשופר דידה. וואה לעיל ע' 129
ואלן, גם בתיקיות לאילו ישנו (בහעלם עכ"פ)
מען התשובה שבתקיפות דידה. עי"ש.

(58*) ונתי מובדים (פרש"י תשא לג.
ט"ז)

א חטא קען קומען דורך צויה
סיבות: א) דער יצה"ר רעדט אין
דעם מענטשן אויף אונ עבירה או זי
אייז ניט קיין עבירה אדרעד או סאיין
גאר א מצוה. ב) ער וויס או סאיין
אוון עבירה נאָר ער קען זיך אויפֿן
יצה"ר ניט מתגבר זינן.⁶⁵

און דאס מינט "ה' אורי וישע":
א) דער אויבערשטער באַליכט אַ
אידן, ער זאל זען דעם אמת וואָס עס
אייז טוב און וואָס סאיין רע, און (ב)
ער העלפט אַים זיך אוּ מתגבר זין
אויפֿן יצה"ר.⁶⁶ און דער הוּא אַיִן
קודם שיחטא — ער לאָזט ניט צוּ
אוּס זאל קומען צום "יחטא" אַעֲפָ
וְואָס יצצְרוּ מתגבר עליו;⁶⁷

דעַרנָּאָך אַיִן דָּא דִּי הַעֲכָרָע מְדִרְגָּה
פָּוֹן הוּא,⁶⁸ וְואָס אַיִן "מעוֹן הוּא": אַיִן
אוּיך לְאַחֲר וְוי ער אַיִן דּוּרְכְּגַעְפָּאָלָן,
הַאֲמָט עֶר דֻּעָם כָּה פָּוֹן הוּא (דְּלַעַלְיאָ)
צָו תְּשׁוּבָה טָאָן,⁶⁹ וְואָס דָּאָס בְּרַעְנָגֵט
אַים נִיט בְּלוּיָּן צָו חֲדֵי — דָּעָר "חוֹחֵ
בָּהָם"⁷⁰ פָּוֹן תּוֹמָאָץ, נאָר אוּיך צָו
"מעוֹן חִיִּי"⁷¹ וְואָס קומָט דורך תְּשׁוּבָה
וְואָס אַיִן הַעֲכָרָע פָּוֹן תּוֹמָאָץ.

טו. און דאס אַיִן אוּיך דער בְּיאָור
הַשִּׁיכָוֹת פָּוֹן דֻּעָם עַרְשָׁטָן פְּסָוק לְדוֹד
ה' אַורי צוּ חַדְשָׁ אַלְלָל:

(65) ראה סוכנה נב., ריש ע"ב: יצרו
של אדם מתגבר עליו בכל ימים ומקש
להmittתו . . . ואלמלא הקב"ה שעור לו
אינו יכול לו.

(66) ראה אלשיך עהיף — הובא ביהל
אור שם (ע' צה): וישע להושע מיצה"ר.
(67) ועפ"ז תחרוץ קושיא היוזעה: קור
דם שיחטא — למה זוקק (למרוח מ"ג
מדה"ר?

(68) ראה לקו"ת חקמת נ, ג.
(69) אחריו ית, ה — הוּא זומבקש
להmittתו (ע"י החטא) שבטוכה שם.

דעַרנָּאָך קומָט דער עַנְּין פָּוֹן "הָאָיִן
מְרַת וְהַאֲמִירָך" צום אוּיסְדְּרוּק — אַיִן
לְהִיּוֹת לְךָ לְאַלְקִים" אַיִן "לְהִיּוֹת לוּ
לְעַם סְגוּלָה": זיַּן פָּאַרְבּוֹנְד מִיטָּן אוּיִן
בְּעַרְשָׁטָן קומָט שׂוֹין אַיִן אַגְּוּוֹסָן
אַפְּטִיטִיש — ער ווֹיס אַיִן "אַנוּ עַמְּךָ
וְאַתָּה אַלְקִינוּ וּכְיָה"⁷² — בְּדוֹגָמָת "אַתָּה
שְׁאַלְתִּי גּוּ" שְׁבַתִּי בְּבֵית הַוִּיִּי גּוּ"⁷³ ;
אַיִן דַּעַרְנָאָך קומָט דאס אַרְוִיס אַיִן
עַנְּינִים פְּרַטִּים: "וְלֹלְכָת בְּדַרְכֵיכְיוּ גּוּ"⁷⁴ —
אַיִן "וְלֹשְׁמוֹר כָּל מְצֹתוּיו גּוּ"⁷⁵ —
בְּדוֹגָמָת "לְהִזְוֹת בְּנוּעָם הוּא" וּגּוּ⁷⁶.
יד. אַעֲפָ אַיִן דָּעָר עַרְשָׁטָר פְּסָוק
וְעַנְּין פָּוֹן לְדוֹד ה' אַורי אַיִן בְּלוּיָּן אַ
יְדִיעָה וְהַכְּרָה כְּלִילָה אַיִן דֻּעָם פָּאָרָה
בְּבוֹנְד פָּוֹן אַיִן מִיטָּן אַוְיבְּרָשָׁטָן,
זִינְגְּעָן אַבְּעָר פָּאַרְאָן אַיִן דָּעָר הַכְּרָה
גּוֹפָא צְוּוִי עַנְּנִים: ה' אַורי וְיִשְׁעָי
אַיִן ה' מְעוֹן חִי.
וַיְיַלְלָה אַיִן דִּי צְוּוִי מְאַל שֵׁם הוּא
— הוּא אַורי וְיִשְׁעָי אַיִן הוּא מְעוֹן
חִי — זִינְגְּעָן עַד וּרְשָׁיָּי אַגְּטָה⁷⁷
בְּנָגָע צָו דִּי צְוּוִי שְׁמוֹת הוּא פָּוֹן דִּי
י"ג מְדוֹת הַרְחָמִים: אַתָּה קָדָם שִׁיחְטָא
וְאַתָּה לְאַחֲרֵי שִׁיחְטָא וְיִשְׁוֹב.

וְהַבְּיאָר בּוּה:⁷⁸

(61) גָּמָח פִּוּט דְּוִיָּכָ.

(62) גָּמָט בּוּה — שְׁנִי הַעֲנִינִים דְּאָנֵי
לְדוֹדָה (הַאֲמָרָה) גָּמָודָה לְיִי (הַאֲמִירָך):
"אַתָּה שְׁאַלְתִּי" הִיא בְּקַשְׁתָּה הַבָּהָה מִלְּמָתָּה,
שִׁתְּנוּ לוּ מְלַחְמָה שְׁהִי "שְׁבַתִּי בְּבֵית הַ
נוּ". וְעַזְעַעַע בּוּה.

(63) תְּשָׁא לְהָה, גַּוְּסָה בְּתָחוֹת דְּהָה שְׁלַש
עַשְׂרָה מְדוֹת (דְּהָה יִי, בָּ). וְלֹהְעֵד מִמְּשָׁ
בְּסָדוֹר רַה שְׁבַתִּי דְּשָׁקוּבָר (בְּסָדוֹר כְּוֹתָה דְּהָה
אַלְלָל) וּבְפּוֹנִים יְפָתָה (פָּי אַחֲרֵי דִּיְהָ בְּיִד אַיִן
עַתִּי — "שְׁמַעְתִּי") שְׁבָמוֹר וְהִשְׁנָם יִגְּזָג
שְׁמוֹת הוּא בְּגָד יִגְּזָג מְדוֹת.

(64) וְאַתָּה בְּאַרְכָּה (עַדְיָן) מִכְּבָן
תְּשַׁלְל וּמְכִי כְּלָלִי לְרִיאָה תְּשַׁלְּיאָ וּבְהַמְּצָוִין
שָׁם — נְדִפסוּ לִקְמָן בְּהַוּסָּפוֹת ע' 314. 457.

מען צו «ואובחה באהלו זבח תרואה» — צו דער עבודת הקרבנות ווי זי וועט זיין בתכילת השלימות («במצות רצונך»⁷⁹) אין דעם בית המקדש ה' שלישוי וואס וועט געבעיט ווערטן דורך דעם «מלך מבית דוד»⁸⁰ — משיח אדרנו.
 אין דער גאולה האמיתית והשלימה,
 בקרוב ממש.
 (משיחת ש"פ תבא תש"ג)

(79) נסח התפלה במלוסף. וראה המשך וככה חרליין פיזי ואילך.
 (80) רמב"ם הל' מללים ספ"א. וראה לקו"ש ח"ז ע' 91 הערכה 63.

אוון אויך דאס איזו רשיי מרמו אין «ומצאי ליהם עד», או די עבודה פון «יתאמרו כל פועלין און». עבודת התשובה, איז העכער פון טעם ודעת — בדוגמה מציאת וואס קומט בהיסח הדעת.⁸¹

אוון דאס ברעננט צו «ומצאי דוד עבדי גוּיַי»⁸², אוון ווי מיזאנט אויך אין דעם מומור לדוד אורי «ועתה ירום ראש עלי אובי גוּיַי ואובחה באהלו זבח תרואה גוּיַי», או דורך דעם וואס חאטש עס זיבגען פאראן «אוביי» אוין פונט על אוביי» (עבודת התשובה), קומט

(78) תהילים פט, כא.